

Żaneta Kubic

Biblioteka Jagiellońska
Uniwersytet Jagielloński w Krakowie
e-mail: zaneta.kubic@uj.edu.pl
ORCID: 0000-0002-3310-870X

Małopolskie Forum Bibliotek „Biblioteka 2.028. Między nadmiarem a niedostatkiem” (Kraków, 24–26 października 2018 r.)

Małopolskie Forum Bibliotek (dalej: MFB), organizowane już po raz trzeci, na stałe wpisało się w kalendarz wydarzeń ważnych dla środowiska bibliotekarzy, bibliotekoznawców i przedstawicieli firm oferujących usługi dla bibliotek. Ideą od początku przyświecającą pomysłodawcom spotkania była integracja pracowników małopolskich bibliotek, zarówno naukowych, jak i publicznych (Frankowicz, Kubic, 2017). W gronie organizatorów konferencji znajdują się: Biblioteka Jagiellońska w Krakowie, Wojewódzka Biblioteka Publiczna w Krakowie, Instytut Informacji Naukowej i Bibliotekoznawstwa Uniwersytetu Jagiellońskiego w Krakowie, Instytut Nauk o Informacji Uniwersytetu Pedagogicznego im. Komisji Edukacji Narodowej w Krakowie oraz Zarząd Okręgu Małopolskiego Stowarzyszenia Bibliotekarzy Polskich. Od pierwszej edycji, która miała miejsce w 2016 r., MFB jest ściśle powiązane z odbywającymi się w przedostatnim tygodniu października Międzynarodowymi Targami Książki w Krakowie. Program spotkania jest co roku konstruowany w taki sposób, aby jego uczestnicy mogli wziąć udział w konferencji naukowej, a pierwszego, branżowego dnia Targów mieli możliwość uczestniczenia w seminariach i debatach. W tym roku do programu dodano także bogatą ofertę warsztatów, a do grona instytucji partnerskich, oprócz Międzynarodowych Targów Książki, dołączyła Biblioteka Narodowa w Warszawie oraz gość tej edycji Targów – Ambasada Szwecji w Polsce.

Oferta programowa tegorocznej edycji konferencji była bardzo bogata i urozmaicona. Do udziału w Sesji I zaproszeni zostali praktycy, dyrektorzy bibliotek. Poproszono ich o podjęcie próby udzielenia odpowiedzi na pytania dotyczące przyszłości – a dokładnie przyszłej dekady – zarządzanych przez nich instytucji. Pytania o bibliotekę roku 2028 zostały zawarte w przygotowanym przez komitet organizacyjny wstępie programowym: Jaka będzie? Taka sama czy zupełnie inna? Czy będzie potrzebna? Czy zmieści się w telefonie komórkowym? Czy będzie z nami rozmawiać i odczytywać intencje i potrzeby swoich użytkowników na podstawie ich zachowań w sieci? Czy postulowany model Biblioteki 2.0 zostanie zastąpiony przez inny model? Czy podział na biblioteki publiczne i akademickie nadal będzie uzasadniony? Jak poradzą sobie z tą zmianą bibliotekarze? Czy potrzebują jej użytkownicy? Czy znajdziemy złoty środek pomiędzy nadmiarem (informacji) a niedostatkiem (uwagi użytkowników)?

Wystąpienia praktyków poprzedził miniwykład Ryszarda Tadeusiewicza, byłego rektora Akademii Górniczo-Hutniczej, zatytułowany *Droga treści z umysłu autora do umysłu czytelnika. Użyć książki czy przesłać ją wprost z mózgu do mózgu z pomocą Internetu?* Prelegent barwnie opowiedział o świecie najnowszych technologii, koncentrując się na technice BCI (Brain-Computer Interface), umożliwiającej sterowanie za pomocą myśli (a w istocie – fal elektrycznych) różnymi urządzeniami oraz wprowadzanie wprost do mózgu sygnałów z różnych sensorów, postrzeganych subiektywnie jak organy zmysłów. Zasugerował, że postęp w tej dziedzinie jest na tyle dynamiczny, iż być może w przyszłości przesyłanie treści wprost z umysłu autora do umysłu czytelnika będzie możliwe. Niewątpliwie odmieni to nasze zachowania komunikacyjne, nie pozostanie też bez wpływu na przyszłość bibliotek.

W dalszej części Sesji I na temat swojej wizji tej przyszłości wypowiedzieli się dyrektorzy bibliotek. Pierwszy prelegent, dyrektor Biblioteki Narodowej w Warszawie Tomasz Makowski (*Budowanie ogólnokrajowej sieci bibliotecznej*), skoncentrował się na ważnym z punktu widzenia tworzenia perspektyw rozwoju polskich bibliotek zagadnieniu budowania ogólnokrajowej sieci bibliotecznej oraz usłudze OMNIS, będącej skutecznym narzędziem informowania użytkowników o treściach i zasobach zgromadzonych w polskich bibliotekach. Ważny postulat sformułowany przez dyrektora największej polskiej księżnicy dotyczył podjęcia próby zdefiniowania na nowo podstawowych zadań i procesów bibliotecznych w celu usytuowania ich w perspektywie potrzeb użytkowników. Do współpracy w budowaniu ogólnokrajowej sieci bibliotecznej T. Makowski zaprosił wszystkich bibliotekarzy.

Wystąpienie Stanisława Skórki, dyrektora Biblioteki Głównej Uniwersytetu Pedagogicznego im. Komisji Edukacji Narodowej w Krakowie, pt. *Biblioteki 2.028*, miało charakter znacznie bardziej teoretyczny. Referent przybliżył uczestnikom konferencji zagadnienie ewolucji najnowszych koncepcji dotyczących bibliotek (począwszy od biblioteki hybrydowej, a skończywszy na Bibliotece 4.0). Przypomniał też nieco zapomniane tezy Josepha Carla R. Licklida, opisane w książce *Biblioteki przyszłości* (Warszawa 1970). J.C.R. Licklider przewidywał w niej, że współczesne mu biblioteki zostaną zastąpione przez systemy poznawcze, umożliwiające pozyskiwanie informacji bez użycia fizycznego nośnika. Autor referatu, zainspirowany wizją amerykańskiego informatyka, sformułował pytania o przyszłość książki w formie kodeksowej oraz o przyszłą wizję bibliotek. Pytania te, ze względu na niezwykle dynamiczny rozwój nowych technologii, którego jesteśmy świadkami w ostatnich latach, wciąż pozostają otwarte.

Jędrzej Leśniewski, dyrektor Biblioteki Politechniki Wrocławskiej, w nastrojowej i oryginalnej prezentacji zatytułowanej *Escape room number 2028, czyli pokój zagadek dla bibliotek (akademickich)* wypunktował najważniejsze problemy, z jakimi muszą się zmierzyć biblioteki akademickie w najbliższej przyszłości: spadek poziomu czytelnictwa i odwiedzin; zorientowanie na bibliotekarzy, nie na czytelników; wykorzystywanie przez tych ostatnich „nieautoryzowanych” źródeł informacji; innowacyjne wyzwania, przed jakimi staną biblioteki akademickie w obliczu nowej ustawy o szkolnictwie wyższym. Jedną z dróg jest fundamentalna zmiana w kierunku nowej wizji biblioteki akademickiej – określonej przez autora jako *Bibliotheca Nova* – biblioteki nowoczesnej, otwartej, odpowiadającej na potrzeby społeczności akademickiej, w której dominują treści dostarczane na nośnikach elektronicznych, wprowadzone są usługi cyfrowych wypożyczeń międzybibliotecznych, przy jednoczesnej automatyzacji procesu udostępniania. Prelegent zwrócił też uwagę na kwestię zmniejszenia kosztów utrzymania bibliotek i podążania za potrzebami organizatorów bibliotek, nie bibliotekarzy.

Swoją rolę na organizowanie nowoczesnej biblioteki przedstawił ostatni z prelegentów w Sesji I – Witold Kozakiewicz, dyrektor Centrum Informacyjno-Bibliotecznego Uniwersytetu Medycznego w Łodzi. W wystąpieniu zatytułowanym *Średni może więcej*, przywołując przykład swej macierzystej placówki, zwrócił uwagę, że biblioteki uczelni medycznych rządzą się swoimi prawami i ze względu na specyficzne potrzeby obsługiwanej grupy odbiorców muszą nieustannie dostosowywać swoją ofertę do zmian zachodzących w środowisku naukowym. W kierowanej przez W. Kozakiewicza jednostce główny nacisk kładzie

się na kształcenie bibliotekarzy dziedzinowych i rozwijanie usług eksperckich.

Ze względu na spore zainteresowanie konferencją (wraz z zaproszonymi gośćmi i prelegentami wzięło w niej udział prawie 200 osób) Sesja I odbyła się nie jak w poprzednich latach w Bibliotece Jagiellońskiej, ale wyjątkowo w Auli Collegium Novum Uniwersytetu Jagiellońskiego. Sesję poprowadził dyrektor Biblioteki Jagiellońskiej Zdzisław Pietrzyk, który był również moderatorem krótkiej dyskusji na zakończenie tej części konferencji.

Sesje II i III odbywały się równolegle w Bibliotece Jagiellońskiej oraz w Wojewódzkiej Bibliotece Publicznej w Krakowie. Podczas Sesji II, moderowanej przez Remigiusza Sapę (Instytut Informacji Naukowej i Bibliotekoznawstwa Uniwersytetu Jagiellońskiego w Krakowie), skoncentrowano się na zagadnieniach związanych z użytkownikami. Jako pierwsze wystąpiły Aneta Januszko-Szakiel i Paloma Korycińska (Instytut Informacji Naukowej i Bibliotekoznawstwa Uniwersytetu Jagiellońskiego w Krakowie) z referatem pt. *Użytkownik informacji i jego badacz jako źródło realnej wiedzy o Bibliotece 2028*. Autorki podkreśliły, że jednym z ważnych kierunków rozwoju instytucji i organizacji pośredniczących w procesach komunikowania informacyjnego wydaje się wzmocnione zorientowanie na użytkownika. Co za tym idzie – powinniśmy poszerzyć obszar badań jego potrzeb, wykorzystując także metody niestandardowe. Niektóre z tych metod zostały zaprezentowane w serii krótkich filmów nagranych podczas badań prowadzonych w Instytucie Informacji Naukowej i Bibliotekoznawstwa Uniwersytetu Jagiellońskiego w Krakowie.

Kolejna prelegentka, Małgorzata Serafin z Biblioteki Głównej Akademii Górniczo-Hutniczej w Krakowie, przedstawiła analizę 28 stron WWW polskich bibliotek uczelni technicznych, dotyczącą uwzględniania w ofercie online wygody i przyjemności użytkownika.

Niezwykle interesującymi spostrzeżeniami na temat oczekiwań zagranicznych studentów względem polskich bibliotek, na przykładzie studentów z Wietnamu, podzieliła się z uczestnikami konferencji Zuza Wiorogórska reprezentująca Katedrę Informatologii Uniwersytetu Warszawskiego oraz Bibliotekę Uniwersytecką w Warszawie.

Ostatnia prelegentka, Ewa Dąbrowska z Biblioteki Jagiellońskiej w Krakowie, podjęła próbę nakreślenia scenariusza rozwoju bibliotek akademickich w najbliższych latach oraz przypuszczalnego obrazu tych bibliotek w 2028 r. na podstawie analizy funkcjonowania przykładowych bibliotek i literatury futurologicznej. Zwieńczeniem Sesji II była prezentacja sponsora generalnego MFB – firmy Aleph Polska, w tym

roku znacznie odbiegająca od praktyki tego typu spotkań. Po krótkim wystąpieniu Piotra Marcinkowskiego, które było poświęcone kwestii rozwoju systemu Alma Żaneta Kubic i Maciej Dziubecki (Aleph Polska) odpowiadali na pytania na temat przebiegu wdrażania tego systemu w Bibliotece Jagiellońskiej oraz współpracy tej instytucji z Biblioteką Narodową.

W referatach w Sesji III, prowadzonej przez Michała Rogoża (Instytut Nauk o Informacji Uniwersytetu Pedagogicznego im. Komisji Edukacji Narodowej w Krakowie), poruszane były zagadnienia rozwoju technologii i narzędzi informacyjnych oraz ich wpływu na funkcjonowanie bibliotek. Dawid Kościewicz (Biblioteka Główna Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu), przywołując przykład macierzystej instytucji, opowiedział o zmianach w strukturze organizacyjnej, a także o zmianach zadań biblioteki akademickiej jako efekcie ewolucji roli technologii informacyjnych w pracy bibliotekarzy księżnic akademickich.

Aneta Kowalska i Dorota Lipińska z Biblioteki Politechniki Krakowskiej zaprezentowały temat *Bibliografia Publikacji Pracowników Politechniki Krakowskiej*, dotyczący bazy współtworzonej przez społeczność uczelni, natomiast Leszek Szafrąński z Biblioteki Jagiellońskiej w Krakowie omówił zagadnienie cyfrowego modelu biblioteki na przykładzie usług oferowanych użytkownikom przez największą polską księżnicę akademicką. Po wystąpieniu Zbigniewa Gruszki z Katedry Informatologii i Bibliologii Uniwersytetu Łódzkiego, poświęconym transformacji znaczenia bibliotek w futurologicznej perspektywie globalnej, regionalnej, lokalnej i indywidualnej, Sesję III zakończyła burzliwa dyskusja z udziałem przewodniczącej Stowarzyszenia Bibliotekarzy Polskich Joanny Pasztaleniec-Jarzyńskiej. Głos zabrali wówczas także partnerzy wydarzenia: firmy EBSCO, Proquest i Sage. Po wypełnionym wystąpieniami dniu organizatorzy zaprosili uczestników na spotkanie integracyjne w nastrojowych wnętrzach Piwnicy u Pęcherza w Collegium Maius Uniwersytetu Jagiellońskiego.

Drugiego dnia MFB uczestnicy konferencji mogli wziąć udział w 22. Międzynarodowych Targach Książki w Krakowie, a seminaria i debata zostały wpisane w harmonogram imprez towarzyszących temu wydarzeniu. Rano można było wysłuchać wystąpienia Heleny Gomer z biblioteki miejskiej w Södertälje, która zaprezentowała najnowsze trendy w bibliotekarstwie szwedzkim (Szwecja była tegorocznym gościem honorowym Międzynarodowych Targów Książki). Dużym zainteresowaniem cieszyło się wystąpienie zastępcy dyrektora Biblioteki Narodowej w Warszawie, Dominika Cieszkowskiego, który w jasny i klarowny sposób przedstawił główne założenia projektu „e-usługa OMNIS”.

Na zakończenie odbyła się niezwykle ożywiona debata o przyszłości zawodu bibliotekarza, przygotowana i moderowana przez Magdalenę Karciarz z Biblioteki Dolnośląskiej Szkoły Wyższej we Wrocławiu. Uczestniczący w niej dyrektorzy: Paweł Braun (Biblioteka Miejska w Łodzi), Małgorzata Dąbrowicz (Biblioteka Uniwersytecka w Poznaniu), Marek M. Górski (Biblioteka Politechniki Krakowskiej), Natalia Gromow (Miejska Biblioteka Publiczna w Gdyni), P. Marcinkowski (Aleph Polska), Jerzy Woźniakiewicz (Wojewódzka Biblioteka Publiczna w Krakowie), odpowiadali na pytania o swoje wyobrażenia świata bez książek, o polską rzeczywistość biblioteczną, o przygotowania polskich bibliotekarzy w zakresie postępujących zmian technologicznych. Uczestnicy debaty dzielili się swoimi marzeniami i planami na przyszłość.

Trzeci dzień konferencji wypełniły warsztaty o zróżnicowanej tematyce: *Apteczka literacka. Książki na receptę z receptą na życie* (prowadząca: Wanda Matras-Mastalerz); *Design thinking. Zostań innowatorem biblioteki!* (prowadząca: A. Januszko-Szakiel); *Reuse zasobów z domeny publicznej. Jak wykorzystywać zdigitalizowane zasoby w promocji zbiorów bibliotecznych (na przykładzie bloga BJ)* (prowadząca: Olga Marlewicz); *Grafik amator – wykorzystanie nieprofesjonalnych narzędzi online w promocji działań bibliotecznych* (prowadzący: Bartłomiej Kiełtyka); *Pierwsze kroki w podkastowaniu* (prowadzący: Jan Bińczycki); *Wirtualna i rozszerzona rzeczywistość w bibliotece* (prowadzący: Karol Baranowski).

Konferencja cieszyła się dużym zainteresowaniem, a zaproponowana zróżnicowana formuła spotkała się z ciepłym przyjęciem uczestników. Wysoko oceniono także poziom merytoryczny MFB 2018. Szczegóły wydarzenia oraz fotorelacja znajdują się na stronie WWW konferencji: <http://www.mfb.confer.uj.edu.pl>. Pozostaje mieć nadzieję, że Małopolskie Forum Bibliotek 2019, nad którego tematyką i programem komitet organizacyjny już pracuje, również przyniesie wiele satysfakcji jego uczestnikom.

Literatura

Frankowicz, K., Kubic, Ż. (2017). Małopolskie Forum Bibliotek w oczach organizatorów. *Biuletyn Biblioteki Jagiellońskiej*, 67, 241–248.

Tekst wpłynął do redakcji 10 grudnia 2018 r.